
**ХАЛЫҚҚА ҚАРСЫ НАУҚАНДАР ЖӘНЕ
ҚАЗАҚ АУЫЛДАРЫНЫҢ КҮЙРЕУІ
Талдықбай Есмаханұлы Есмаханов**

**PhD, ғылыми сарапшы, Қазақстан, Астана қ.,
e-mail: Taldikbay@mail.ru**

**Автор корреспондент
e-mail: Taldikbay@mail.ru**

Аннотация: Мақалада автор Ф. Голощекин және оның командасымен халыққа қарсы жасалған, авантюристік «Қазақстандағы Кіші Октябрь» бағдарламасының іске асыру жолдары мен актілерін зерделеген. Осы бағдарлама барысында адамдарды ұлттық, таптық, әлеуметтік және басқа нышандар бойынша кемсітушілікке ұшыратуы туралы жазған. Орталықтың мал, ет және астық жинау науқандарының тапсырмасын орындау мақсатында, адамдардың соңғы малын тартып алу салдарынынан, халықты ашаршылыққа ұшыратқаны зерделенген.

Бай-кулак қожалықтарының малдары келісім-шартпен алуға жатпайтыны көрсетіліп, ауылдық кеңестер берген тапсырма бойынша тегін, яғни тартып алу туралы арнайы Қаулы бекітілген. Бұл бұл құжаттың кейбір тармақтарындағы көзделген шаралар, малды олардың иесінен тегін алу - құғын-сүргінге ұшырату арқылы, мал өндірушілердің адал еңбегін жоққа шығарып, олардың табиғи құқықтарын өрескел бұзған.

Поселкалар мен ауылдардан қосымша мал жинау жоспары бөлек РИКпен (Рабочий исполнительный комитет бұдан әрі - РИК) жасалған, оған совхоздардан жиналған мал жоспары есепке алынбаған. Бұндай жалпы жоспарға кірмейтін, қосымша жоспарлар Орталықтың мүдесі үшін малды көбірек және жоспарды асыра орындау мақсатында жасалып, халыққа қосымша ауыртпалық болып жүктелгені анықталған.

Кілт сөздер: Мал, ет және астық жинау науқандары, қазақ ауылдарының күйреуі, қуғын-сүргін.

**АНТИНАРОДНЫЕ КАМПАНИИ И
ГИБЕЛЬ КАЗАХСКИХ АУЛ**

Есмаханов Талдыкбай Есмаханулы,

PHD, научный эксперт, Казахстан, г. Астана, e-mail: Taldikbay@mail.ru

Автор - корреспондент

электронная почта: Taldikbay@mail.ru

Аннотация. Автором исследованы реализация Ф. Голощекиным и его командой антинародной, авантюрной программы «Малый Октябрь в Казахстане». В ходе реализации этой программы проявлялись дискриминации по национальному, классовому, социальному и другим признакам. Также, были исследованы выполнение планов Центра и задач кампаний по сбору скота, мяса и зерна в ходе которых отбирались последний скот у населения, в результате этих и других причин наступил голод.

По специальному Постановлению скот баев-кулаков и зажиточных дворов не подлежали подрядному приобретению, а отбирались безвозмездно. Также, предусматривались и другие меры репрессий, отрицающие честный труд животноводов и грубо нарушающие их естественные права.

План сбора скота из поселков и деревень создавался дополнительно Рабочим исполнительным комитетом (далее-РИК), в который не входил общий план сбора скота из совхозов. Дополнительные планы, не являющиеся частью такого генерального плана, были составлены с целью искусственного увеличения сбора животных и перевыполнить план. Установлено, что в ходе скотозаготовительной кампании в Казахстане дополнительные нагрузки по сбору скота возлагались на местное население.

Ключевые слова: кампании по сбору скота, мяса и зерна, гибель казахских аул, репрессии.

**PhD, scientific expert, Kazakhstan, Astana c.,
e-mail: Taldikbay@mail.ru**

**Author - correspondent
e-mail: Taldikbay@mail.ru**

In the article, the author explored the ways of implementation by F. Goloshchekin and his team of the anti-people, adventurous program “Small October in Kazakhstan”. During the implementation of this program, people were discriminated against on national, class, social and other grounds. Also, the implementation of the Center’s plans and the objectives of the campaigns for collecting livestock, meat and grain were examined, during which the last livestock was taken from the population, As a result of these and other reasons, famine occurred. According to a special Resolution, the livestock of the kulaks and wealthy households were not subject to contract acquisition, but were taken away free of charge, i.e., confiscated.

The plan for collecting livestock from towns and villages was created by a special and separate REC, which did not include a plan for collecting livestock from state farms.

Additional plans, not part of such a master plan, were drawn up to artificially increase the collection of animals and exceed the plan. Additional plan, note part of such a master plan, were drawn up to artificially increase the collection of animals and exceptional the plan.

Key words: campaigns to collect livestock, meat and grain, death of Kazakh villages, repression.

СССР Жабдықтау Халық Комиссариаты алқасының 1931 жылғы 19 тамыздағы «Жаңа мал дайындау науқанын ұйымдастыру туралы» Қаулысы 1931 жылы 30 тамызда Орталық Комитеттің Саяси Бюросымен бекітілді.

БК(б)П ОК мен КСРО (СССР) Халық Комиссарлар Кеңесі 30 шілдедегі үндеуінде: «1931 және 1932 жылдар мал шаруашылығын дамытудағы дәл осындай шешуші бетбұрыс жылдары болуға тиіс. 1929 және 1930 жылдардағыдай, социалистік астық шаруашылығын ұйымдастыруда» деп көрсетті.

Осы Қаулыда «1932 жыл етпен қамтамасыз ету саласындағы қиыншылықтардың, астық дайындау саласындағы өткен жылдардағы қиындықтарға ұқсас сипаттағы қиындықтардың соңғы жылы болады» деп жарияланды.

Бұл қиындықтарды жеңу мал дайындау аппаратының барлық күшін мал дайындау жоспарларын орындау үшін күреске жұмылдыруды, қамсыздандыру халық комиссариаты органдарының науқанға нақты басшылық жасауын, мал дайындауға қатысты мал дайындаудың айналасына кеңес жұртшылығын, колхоздар мен колхозшыларды жұмылдыруды талап етеді.

1931 және 1932 жылдың төртінші тоқсанының жоспары бойынша колхозшылар мен жеке кедей-орта шаруа қожалықтарынан колхоздардағы мал сатып алу негізінен мал мердігерлігі арқылы жүзеге асырылуы көзделіп, жоспардың кемінде $\frac{2}{3}$ бөлігін қамту міндеті қойылды және қомақты қаржы қаражат бөлінуі көзделген.

Сонымен қатар, Қазақстандағы мал тапсырушыларға ынталандыру мақсатында, контракция арқылы оларға нан (астық), өндіріс тауарларын ұсыну, ал кедей, орта шаруашылықтарымен жеке келісім-шарт жасау арқылы сатып алу жоспарланған (Қаулының 8-тармағы).

Бай-кулак қожалықтарының малдары келісім-шартпен алуға жатпайтыны көрсетіліп, ауылдық кеңестер берген қатаң тапсырма бойынша тегін, яғни олардан тартып алуы бекітілген (Қаулының 8-тармағы).

Бұл Қаулының осы тармағындағы көзделген шаралар, малды олардың иесінен тегін, яғни олардан тартып алу - құғын-сүргіннің түрлеріне ұшырату арқылы, мал өндірушілердің адал еңбегін жоққа шығарып, олардың табиғи құқықтарын өрескел бұзған.

Келісім-шартқа отырған малды жеткізу мерзімінен бұрын жинау құқығымен, сатып алудың күнтізбелік жоспарларына сәйкес, сатып алушылар белгілейді (Қаулының 9-тармағы).

Поселкалар мен ауылдардан мал жинау жоспары арнайы және жалпы жоспардан бөлек РИКпен жасалған, оған совхоздардан жиналған жалпы мал жоспары қосылмаған (Қаулының 19-тармағы).

Бұндай жалпы жоспарға кірмейтін, қосымша жоспарлар қазақ халқының табиғи мүддесін төмен, ал Орталықтың мүддесін жоғары қойып, халықтан малды көбірек және жоспарды асыра орындау мақсатында арнайы жасалды. Қазақстаннан мал жинау кампаниясы барысында, халыққа қосымша, яғни ол орындай алмайтын және оның негізгі табиғи құқықтары өрескел бұзылып, «жығылғанға таяқ» дегендей, «соңғы түйеге» қосымша ауыртпалық болып жүктелді.

Әр облыстағы Жабдықтау халық комиссариатына, өлкелік және облыстық жабдықтау басқармаларына келісім-шарт пен мал сатып алудың бір ғана кооперативтік жүйесіне рұқсат беру бекітілген.

Мал сатып алудың жаңа жүйесін Орталықпен саналы түрде шектеу, мал сатушылардың мүдделеріне қайшы келіп, мемлекет тарапынан бөлінетін қаржы-қаражаттың тиісті мөлшерде бөлінбегендігі немесе оның жетіспеушілігінен жасалған іс-шара екені көрініп тұр.

1931-1932 жылдардағы келісім-шарт арқылы колхоздар мен колхозшылардан аванспен сатып алу жоспарында Қазақстаннан 335 000 ірі қара малы (бір бас ірі-қараның құны 11 руб), 865 000 қой (3 руб), 26 000 шошқа (бір басы 9 руб), 150 000 бұзау (бір басы 5 руб), небары 7 млн 264 мың рубль бөлу жоспарланған, ал Украинадан 1 млн (шоқаның бір басы 13,5 рубль), 40 000 бұзау сатып алуға 13 млн 600 мың рубль бөлінген. Беларусьсиядан 255 мың шошқа, 12 000 бұзау сатып алуға (шоқаның бір басы 12 рубль, яғни Қазақстандағы ірі қараның құнынан жоғары бағалаған) 3 млн 240 мың рубль бөлінген. Ресей мен Орта Азия республикаларынан ірі қара малын 15 рубльден, ал бұзаудың бағасын жоғары бағамен 7 рубльден белгілеген.

Мәскеуде дайындалған Қаулылардағы, мал дайындау кампаниясы кезінде де Қазақстандағы малдың бағасын басқа республикалармен салыстырғанда, ең төменгі бағамен, ұлттық нышандары бойынша кемсіту арқылы бағаланған.

Мысалы, Қазақстандағы ірі қара (түйе, жылқы, сиыр және өгіз) малының бағасын 11 рубльден бағаласа, ал Украина мен Беларусьсиядағы шошқаларды 13,5 және 12 рубльден бағалаған, яғни халықтың негізгі күн көріс көзі болған шаруашылық дискриминацияға ұшыраған (Қаулыға қосымша 1-кесте).

Қазақстандағы мал тапсырушыларды көтермелеу үшін, нан (астық) тарату жоспары бойынша 1931 жылдың IV тоқсанында 20 300 тонна, 1932 жылы 47 000 тонна, семіз мал тапсырғандарға, қосымша 12 100 тонна, яғни мал дайындау кампаниясының V тоқсаны ішінде Қазақстанға 80 000 тонна астық беру жоспарланған. Бұл қағаз жүзіндегі КСРО (СССР) республикаларына бөлінетін 300 000 тонна астықтың 1/3-не ғана жақын болып табылады. Сонымен қатар, көрсетілген бөлінеді деген қаржылардың толық бөлінгені туралы ақпарат жоқ.

Нәтижесі белгілі - Қазақстанда жаппай аштық болды.

1925-1933 жылдар арасында Казкрайком басшысы болып, тоталитарлық, әкімшілік-әміршілік Орталықпен тағайындалған, Ф.Голощекин және оның командасымен елімізде «Қазақстандағы Кіші Октябрь» атты, халыққа қарсы бағытталған, авантюристік бағдарлама іске асырылғаны белгілі. Осы кезде байлар мен орта шаруалардың дүниесін тәркіліп болған соң, бірінен соң бірі келетін мал, ет, нан (астық) және т.б. дайындау (іс жүзінде тартып алу) кампаниялары халыққа күш қолдану арқылы жүзеге асырылды.

Солармен қатар сүт, май, жүн дайындау жоспарлары жағдайы кеткен, тоналған халықтың мойынына, қосымша ауыр жүк болып ілінді. Сол, большевиктік-сталиндік режиммен жасалған зорлық-зомбылық арқылы іске асырылған кампаниялардың нәтижесінде, жеке мал шаруашылығымен айналысатын қазақтардың барлығы мал-мүлкінен айырылды, халық ашаршылыққа ұшырады және халық наразылықтары мен қарулы көтерілістері бой көтерді.

Әрине, көтеріліске қатысқандар және олардың отбасы мүшелері мен туыстары, большевиктік режимнің әскери жасақтарымен, жазалау

органдарының қарулы отрядтарымен аяусыз шанышталып, өлтірілді, түрмелерге қамалды, ату жазасына кесілді және жаппай қуғын-сүргіннің басқа да көптеген түрлеріне ұшырады.

Олардың көпшілігі «халық жауы», «контрреволюционер», «бандиттер», «қауіпті элементтер», «зиян келтірушілер», «байдың тұқымдары», «хан мен сұлтандардың тұқымдары» деген, ойдан шығарылған және одан басқа, жиеркеніш тудыратын таңбалар қолдану арқылы айыпталды, яғни «құбыжық»-«демонизация» жасау арқылы жүргізілді. Бір сөзбен айтқанда большевиктер, қарсыластарын жамандағанда қара күйе жағудан тайынбай, ал өздерінің жасаған қылмыстарын жасыру мақсатында, жуып-шаятын терминдерді белсенді түрде қолданған.

Мысал келтіре кететін болсақ, қазақ ауылдары жаппай аштықтан қырылып, қаланың көшелерінде өліп жатқан қазақтар туралы сұрағанда, большевиктік-сталиндік билік олар «қазақтардың материалдық жағдайының төмендеуінен» немесе «асыра сілтеуден» болды, деп айтудан және ол туралы жазудан ұялмаған.

Ең сорақысы, билік осы кампаниялардың барлығын саналы түрде, халықты ынталандыру жолымен емес, керісінше, оларға күш қолдану, тартып алу, қорқыту және жаппай қуғын-сүргінге ұшырату жолымен іске асырды. Осындай өз халқын тонау кампанияларын іске асыру барысында, күш қолдану мақсатында милиция қызметкерлері, прокурор, сот, партия, комсомол қызметкерлері, солармен бірге, партия органдарымен арнайы тапсырмалар орындау үшін құрылған «қоғамдық» ұйымдар деп аталатын, мекемелер қызметкерлерінің қатысуымен жүргізілді. Ондай «қоғамдық» ұйымдардың қатарында «Кедей», «Құдайсыздар қоғамы», «Жауынгер құдайсыздар қоғамы», «Қосшы» және т.б. белсенді жұмыс атқарды. Бұған дәлел болатын Қазақстан Республикасы Президенті Қ. Тоқаевтың Жарлығымен құрылған, саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның жұмысы аясында құпиясыздандырылған, көптеген архив құжаттарын мысал ретінде келтіруге болады.

Осы қайғылы және адамдардың жаппай өліміне апарған, адамға құдаймен берілген құқықтарын (Қаситті Кітап «Құранда» құдаймен берілген – адам өмірі, ас, су ішуге және жеке меншік құқықтары) өрескел түрде бұзған большевиктік кампаниялар адамдарды ұлттық, әлеуметтік және таптық белгілері бойынша кемсітушілікке (дискриминацияға) ұшырату арқылы да жасалды. Мысалы, малшы және мал өндіруші қазақтарға астық жинау салығы қолданылды. Большевиктік билік, оларда астық жоқ екенін көре тұра, орындалмайтын салық салды және оны орындамады деген сылтаумен, малшылардың соңғы малдарын тартып алумен белсенді түрде айналысты. Сонымен бірге, малшыларға астық салығын орындамады деген айып тағылып, оларды жаппай қуғын-сүргіннің көптеген түрлеріне ұшыратты.

Малшы-қазақтар амалсызан малдарын сатып, оған астық сатып алып, оны мемлекетке тапсыруға мәжбүр болды. Әрине, бұл «Қазақстандағы Кіші

Октябрь» бағдарламасын іске асыру кезіндегі ақылға симайтын, яғни мал шарушылығымен күн көріп отырған қазақтардың құқықтарын жаппай аяқасты еткен, большевиктік-сталиндік режимінің қылмыстық әрекеттерін ашық көрсетеді. Олардың салық төлей алмағандарына зорлық-зомбылық, ұрып-соғу, азаптаудың жан түршігерлік түрлерін – қысты күндері адамдарды жалаңаштандырып үстеріне суық су құю, оларды от жағылмайтын суық қораларға қамап ұстау, құдыққа салу, от жағып адамдарды оның үстіне отырғызу, т.б. көптеген айуандық, азаптау және қорлау әдістерін кеңінен қолданды. Осыларға қоса, оларға «зиянкестер», «контрреволюционер», «билікке қарсылық көрестушілер» деген көптеген жала жабу арқылы қамауға алу, «соттау» кеңінен етек алды.

Ал, астық өсірумен айналысатын орыс шаруаларына мал салығы қосымша жүктелген жоқ.

Бұл әрекеттер, Кеңестік биліктің қазақ халқының дәстүрлі шаруашылығына қарсы жүргізген, қылмыстық саясатының айқын бір көрінісі.

Мысалы, 1931 жылдың 25 шілдесіндегі Казкрайком БК(б)П-нің «Мал дайындау мәселесі бойынша» Қаулысынан келесі репрессивті, яғни қуғын-сүргіндік шараларын қолданғанын көруге болады:

- «Өлкеден аудандар мен ауылдарға, селоларға нан (астық) дайындау кампанияларымен іс-сапарға жолданғандарға, қосымша мал дайындау жұмыстарының жауапкершілігі қосымша жүктелген» (Қаулының 3-тармағы);

- «Мал дайындаушылардан алынған мал түгелімен нарядсыз «Союз мясо» мекемесіне тез арада тапсырылуы тиіс» (Қаулының 1:4-тармағы);

- «Аудандар мен іс жүзінде жиналған мал туралы мәліметтердің алшақтығы бойынша кінәлілерді анықтап, оларды қатаң жауапкершілікке тарту белгіленген.

Осы мал дайындау кезіндегі мәліметтердің алшақтығын жою мақсатында, оларды қосымша мал жинау арқылы жабу райкомдарға міндеттелді» (Қаулының 1:5-тармағы);

- «Союз мясо» базаларына апарылған малды, тапсырма орындалды қатарына қосып, аудандар бойынша жылдық жоспарлардың орындалуын пайызбен қайта есептеп, олардың қатарына түйе мен жылқы малдары бойынша тапсырманы қоспай жүргізілуі белгіленген» (Қаулының 1:8-тармағы);

Яғни, жылқы мен түйе малдарын жинау бойынша арнайы, ерекше тапсырмалар болғанын көрсетіп тұр;

«Наркомзем», «Наркомснаб», «Союз мясо» мекемелеріне жергілікті орындарға совхоздарды комплектілеу бойынша жоғарылатылған жоспар берілуі тапсырылған» (Қаулының 2:1 тармағы);

- «Мал дайындау совхоздары немесе «Союз мясо» комбинатының жергілікті қызметкерлерімен малды тапсыру және малды қабылдау кезінде қарсыласу жағдайларының кез келгені бойынша, оларды жауапкершілікке тарту көзделген» (Қаулының 2:3) тармағы;

- «Райкомдарға өндіріс орталықтарын етпен қамтамасыз ету бойынша жоспарлардың орындалуын ерекше қадағалауға ауыстырылып, осы тапсырманың орындалуын тежейтін, кедергілердің бәрін жою тапсырылған. Райкомдарға «Союз мясо» комбинатын қажетті жұмыс күшінің санын, колхозшылармен кедейлермен және орта шаруалармен толықтыруы тапсырылған» (Қаулының 2:4 тармағы);

- «Мал жеткізу тапсырмаларының орындалуы туралы күнделікті телеграфтық есеп беру тәртібі бекітілген» (Қаулының 2:5 тармағы);

- «Скотовод», «Овцевод» мекемелеріне тоқсандық жоспарды орындау мақсанда, ет беретін бүкіл малды түгелімен «Союз мясо» комбинатына беру және т.б. тайға таңба басқандай жазылған.

Орталықтың осындай қазақ халқына қарсы тонашылық саясатын жүргізіп жатқанын дәлелдейтін тағы бір тарихи құжаттан, Қазақ өлкелік партия комитетінің бірінші хатшысы Ф.Голощекиннің И.Сталинге жазған хатынан бір мысал келтірейік: «...Сауда халық комиссариаты жағдайды ескерместен, сатып алу жоспарларын ұлғайтып, мердігерлік кәсіпті мүлде жойып, нұқсан келтіретін келісім-шарт бойынша малды мерзімінен бұрын алып қояды талап етуге дейін баруда.

Мұның бәрі көктемгі егіс науқанына қажетті мал пайланаудағы күштің жетіспеушілігінің нақты қауіпін тудырып, мал шаруашылығы мен оның жақын болашақта дамуына нұқсан келтіретіні анық».

Қазақ АССР басшылығы 1931 жылдың күзінде және одан кейінгі қыста республикадағы азық-түлік жағдайы өте қиын болатынын болжаған. 30.07.1931ж. Қазақ өлкелік партия комитетінің мүшелері М.И.Кахиани, И.М.Құрамысов және У.Д.Исаев Сталинге хат жолдап, астық дайындау жоспарын 75 млн пұдтан бір жарым есеге, яғни 50 млн пұдқа дейін азайтуға рұқсат сұрады. Осы хатқа И.В.Сталин: «Қысым жасау арқылы орындаңдар. Салғыласуды доғарыңдар» деген жауап берді.

Тағы бір хатында: «Астықты импорттай алмаймыз, өйткені шетел валютасы бізде аз. Валюта болған күнде де біз астықты импорттамас едік, өйткені астық импорты шетелдегі несиемізді әлсіретіп, халықаралық жағдайымызды қиындатады. Сондықтан, біз астықты қандай жағдай болса да сырттан әкелмеуіміз керек, қалай болса да, астық дайындауды күшейтеміз. Ал, азық-түлік мәселесін астық дайындауды күшейтпей жүзеге асыру мүмкін емес. И.Сталин».

Осындай жоғарыдан түскен бұйрықтардың әсері болса керек «1930-1931 жылдардағы көптеген «дайындау» науқандары өкілдерінің кедейлер мен егіншілерді ұрып-соғуы, суықта жалаңаштап, олардың үстеріне суық су құю, жаппай тұтқындау жағдайлары көп болды, қамауға алынғандарды тамақсыз және суық қораларда ұстау арқылы және тағы басқа айуандық әдістермен іске асырылды».

Келесі бір жергілікті билік органдардың ресми ақпараттарынан үзінді: «... 1931 жылы астық дайындау барысында бірқатар облыстарда партия

саясатын өрескел бұрмалаулар жасалды, бұл көктемгі егіс науқанын да, облыстың азық-түлік жағдайын да айтарлықтай қиындатты.

Әсіресе, мал сатып алуда, малды ұжымдастыруда, соның ішінде құстар мен қояндарды да қоғамдық меншікке айналдыруға барған (біздің №1 хат қараңыз). Осы себептерден, колхозшылар арасында да, кедей-орта шаруа жеке секторында да ұжымдастырушылық және жаппай түсіндіру жұмыстарының әлсіздігінің арқасында, кулак-бай элементтері малды қыруға, көшіп-кетуге үгіттеді. Көшіп-кету мен малды қыру егін нашар шыққан аймақтарда орын алды. Бүкіл қазақ ауылдармен бірге, орыс колхоздары да малдарымен көшіп кетті ... ».

Халықты ашаршылық жағдайға апарған «Мал дайындау» кампаниясының ерекше орнын зерттей келе, миллиондаған тірі мал және ет қайда жіберілді және кімге берілді? деген сұрақ пайда болады.

Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссия мен аумақтық комиссиялардың жұмыстарының нәтижесінде, құпиясыздандырылған құжаттарды зерттеу қорытындылары большевиктік биліктің, халықты қуғын-сүргінге ұшыратқан келесі әрекеттері анықталды:

1) Орталықпен мал және ет дайындау кампанияларын іске асыру үшін арнайы құрылған - «Союз мясо» мемлекеттік мекемесі малдың санын, сапасын және тапсырылатын еттің көлемін қатаң қадағалап, оларды алыс аулдардан, темір жол бекеттеріне жақындату, тасымалдау және олардың басының сақталуын қамтамасыз ету мақсатында, «пайдалы кеңес» пен тапсырмалар берумен айналысты;

2) Өлкелік, облыстық және аудандық партия комитеттері мал және ет дайындау кампанияларын ұжымдастыру барысында жоспарды көбейту, малды түгелдей жинау, уақытылы мал дайындамаған немесе Орталықтың тапсырмасын тиісті түрде орындай алмаған партия қызметкерлері мен колхоз жұмысшыларын қылмыстық жауапкершілікке тарту туралы, жазалау органдарына тапсырма берумен белсенді түрде жұмыс жасады;

3) Орталықтан келген эмиссарлар Қазақстанның түкпір-түкпірлерін аралап, әлі де болса елде мал көп және олардың көпшілігі есепке алынбай жасырынған екенін айта отырып, мал дайындау жоспарын ұлғайту туралы Мәскеуге ұсыныстар жасаған;

4) Казкрайкомның қаулыларымен райкомдарға, РИКтерге, жергілікті билік органдарына «Союз мясо» мекемесінің жергілікті өкілдерінің рұқсатынсыз, кімге болса да бірде-бір малды беруге қатаң тыйым салған шешімдер қабылданды;

5) Дайындалған мал және ет Қазақстанда ашаршылық жағдайының кеңінен таралуына қарамастан, Ресейге және басқа өңірдегі өндіріс орталықтарына поезд вагондармен ағылып жөнелтілумен болды;

Осындай халыққа қарсы жасалған кампаниялардың нәтижесінде, Қазақстандағы ОГПУ өкілдерінің басшысы - В.Каруцкийдің 1933 жылдың 25 қазанындағы Мәскеу қаласына жіберген хабарламасына сәйкес, 1929 жылы

елімізде 40,3 млн бас мал болса, 1930-шы жылы 24,6 млн азайған, 1931 жылы – 10,6 млн дейін төмендеген, 1932 жылы – 5,5 млн, 1933 жылы -3,7 млн ғана қалған. Қорытындылай келе мал басының 91%-ға, ал көшпелі және жартылай көшпелі аудандарда 95 %-ға, ал кейбір аудандарда мал басының саны тіпті, 99,5 %-ға дейін малдың жойылғаны туралы мәлімет берген.

Еліміздегі көптеген кампаниялармен жойылған мал басының саны, Екінші дүниежүзілік соғыс басталған жылдары да Қазақстандағы 1929 жылғы мал басының жарытсын да құрай алмады, яғни большевиктердің әрекеттерімен жойылған мал басы бұрынғы қалпына келе алмады.

Осындай күш қолдану арқылы, қылмыстық жолмен іске асырылған мал және ет дайындау кампанияларының әсерінен қазақ халқының малы түгелімен күштеп алынды, соның нәтижесінде Қазақстанда жаппай аштық басталды.

Бір нәрсе анық: Қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан тұрмыс-тіршілігінің бұзылуы, көшпелі шаруашылықтарды күштеп отырықшыландыру саясаты, мал шаруашылығын күштеп қоғамдастыру – осының бәрі жан түршігерлік трагедияға, миллиондаған адамдардың, ең алдымен 1930-1933 ж. қазақтардың өліміне әкелді.

Қорытынды

Орталық тоталитарлық режимнің эмиссары - Ф.Голощекин елімізді басқаруға келген жылдары, Қазақстанда азамат соғысы аяқталып, бейбітшілік орнап, шаруашылық ретке келе бастаған уақыт болатын, малдың саны 40,3 млн бастан асып түскен. Сол кездегі ресми мәліметтерге сәйкес 6 млн асатын қазақ болған, соның өзінде әр қазақтың жеке басына 6,7 млн бас малдан болған. Қазақша айтқанда: «Қой үстіне боз торғай жұмыртқалаған кез болатын».

Сондай айдың күні аمانында, бейбітшілік заманында, байлары көп, ауқатты қазақ халқына, большевиктік-коммунистік режим келіп «Қазақстандағы Кіші Октябрь» авантюристік бағдарламасын қолдан жасап, қазақ халқын ұлттық апатқа апарды, миллиондаған қазақтар мен басқа этнос өкілдерін қазаға ұшыратты және мәжбүрлі босқынға айналдырды. Себеп - большевиктік революция көсемдерінің дарынсыздық әрекеттері немесе қазақ халқын ұлт, ретінде жоюға бағытталған деп есептеймін.

Қазақстандағы сталиндік-большевиктік жаппай саяси қуғын-сүргін саясатының, әсіресе репрессивтік жолмен жүргізген мал, ет дайындау және т.б. кампаниялары өз мақсаттарына жете алмады, өйткені ол кампаниялар күш қолдану, мәжбүрлеу және жаппай қуғын-сүргін түрлері мен әдістерін ғана қолданды.

Сондықтан, Қазақстандағы 1931-1933 жылдардағы жаппай ашаршылықтың басты себептері - большевиктік-коммунистік режимнің айуандықпен жасаған жаппай қуғын-сүргін саясатының басы - «мал жинау», дәлірек айтатын болсақ науқан, деп аталатын зорлық-зомбылық көрсету

арқылы халықтың малын тартып алуы (сонымен қатар жайылым мен шабындық жерлерді қайта-бөлу, мал-мүлікті тәркілеу, нан (астық), мал, ет және т.б. көптеген «дайындау» деп аталатын әрекеттер барысында халыққа озбырлық көрсету әдістерін жаппай қолдануы).

Жазалау органдарымен өз халқына қарсы жасалған, шектен шыққан қылмыстық әрекеттері, соның ішінде жер аудару, соттан тыс органдармен өлім жазасына кесу – ату және т.с.с. жаппай қуғын-сүргінге ұшыратуы болды.

Осылайша, большевиктердің халықтарға бақыт, бостандық және теңдік әкелеміз деген революциялық, жарияға-жар салған ұрандары, маскара болып көкке ұшты. Өйткені, марксизм-ленинизмнің утопиялық ғылымы және одан туындаған пролетарлық «Ұлы Октябрь революциясы», деп аталатын төңкерісі халықтарға бостандық және бақыт әкелмеді. Себебі большевиктік режим бұрынғы патшалы Ресей империясының саясатын жалғастырып, жаңа «Қызыл» империя отаршылық саясатын белсенді жүргізді.

Сондай-ақ «Қазақстандағы Кіші Октябрь» тұсында партиялық және мемлекеттік билікте кадр тапшылығы байқалды. Сонымен қатар, билік төңірегінде білімі нашар, саяси сауаттылығы жоқ, кәсіби біліктілігі төмен «кадрлармен» қатар, олардың арасында өздерінің ұлттық мүдделерінен, жеке басының мансапқорлық мүдделерін жоғары қоятын және қылмыстық әрекеттерге бейім тұлғалар да болды.

Пайдаланылған дерек көздері:

1. Постановление Коллегии Народного Комиссариата Снабжения Союза ССР от 19.VIII.1931 г. «Об организации новой скотозаготовительной кампании (с 1 октября 1931 г. по 1 января 1933 г.)». Утвержденное Политбюро ЦК 30.VIII.31 г.

2. 25.07.1931 ж. Казкрайкомның «Мал дайындау мәселесі бойынша» Қаулысы. АП РК. Ф.141. Оп. 1. Д. 5006. Л.117-119. Түпнұсқа.

3. Тепляков А.Г. Опричники Сталина «Пламенные революционеры» или «полк сатанинский»? // ГАНО. Ф. П-2. Оп. 6. Д. 2474. Л. 1–8; Левые эсеры и ВЧК. Казань, 1996. С. 386.

4. РГАНИ. Ф. 3. Оп. 40. Д. 77. Л. 139—140. Заверенная копия. Машинопись. Опубликовано: Голод в СССР. 1929-1934. Т. 1. Кн. 1. С. 467-46).

5. Информационное письмо от апреля 1932 г., № 2 Ответственного секретаря Карагандинского Обкома ВКП(б) Беккет в Казкрайком т. Голощекину «О положении в области» Копия: ЦК ВКП/б/ т.т. Кагановичу, Мирзояну.

6. Ивницкий Н.А. Голод 1932-1933 годов в СССР: Украина, Казахстан, Северный Кавказ, Поволжье, Центрально-Черноземная область, Западная Сибирь, Урал.